

MADANIYATLARARO MAKONDA O‘ZBEK TILINING O‘RNI

Saidova Madinabonu Abduhakim qizi!

**Toshkent Xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar Universiteti 1-bosqich talabasi.*

Kirish

Zamonaviy globalizatsiya jarayonlari va axborot texnologiyalarining tezkor rivojlanishi dunyo xalqlarini yanada yaqinlashtirmoqda. Bu esa turli madaniyatlararo muloqotlarning kengayishiga olib kelmoqda. Shu munosabat bilan, har bir milliy madaniyatning global madaniyatdagi o‘ziga xos o‘rni va ta’siri kuchaymoqda. O‘zbek tili va madaniyati ham bu jarayonda muhim rol o‘ynaydi. Ushbu maqola “Madaniyatlararo muloqotda o‘zbek tilining o‘rni” mavzusiga bag‘ishlanadi va global hamjamiyat ichida o‘zbek tilining ahamiyati hamda uning madaniyatlararo aloqalardagi rolini tahlil qiladi.

O‘zbek tili, o‘zining boy tarixi va madaniy merosi bilan, turli xalqlar va madaniyatlar o‘rtasidagi ko‘priklardan biri hisoblanadi. Milliy madaniyatni asrab-avaylash va uni dunyo hamjamiyatiga tanitishda tilning o‘rni beqiyosdir. O‘zbek tili nafaqat o‘zbek xalqining milliy identifikatoridir, balki u xalqaro miqyosda hamkorlik qilish, ilmiy va madaniy almashinuvlarni amalga oshirish uchun muhim vositadir.

Global madaniyatlararo muloqot doirasida o‘zbek tilining roli va ahamiyatini o‘rganish, bu tilning jahon madaniyati va ilmiy hamjamiyatidagi o‘rnini yanada mustahkamlash, shuningdek, o‘zbek tilini o‘rganishga qiziqishni kuchaytirish uchun zarurdir. Bu, o‘z navbatida, o‘zbek tilining dunyo sahnasidagi mavqei va ta’sir doirasini kengaytirish imkonini beradi.

Maqola, shu jumladan, o‘zbek tilining madaniyatlararo muloqotdagi o‘rni va uning global kontekstdagi ahamiyatini chuqur tahlil qilish orqali, tilning xalqaro miqyosdagi tan olinishini oshirishga va uni rivojlantirishning yangi yo‘llarini ko‘rsatishga qaratilgan. O‘zbek tilining dunyodagi o‘rni va uning madaniyatlararo muloqotdagi ahamiyatini o‘rganish, milliy madaniyatimizni yanada boyitish va dunyo sahnasida uning mavqeini oshirishga xizmat qiladi.

O‘zbek tili va madaniyati

O‘zbek tili - Markaziy Osiyoning eng qadimiy tillaridan biri bo‘lib, o‘zining boy tarixi va madaniyati bilan ajralib turadi. U Turk tillarining Karluk guruhiga mansub bo‘lib, asrlar davomida turli xalqlar va madaniyatlar bilan aloqada bo‘lganligi sababli, o‘ziga xos lingvistik va madaniy xususiyatlarni o‘zida mujassam etgan.

O'zbek tilining shakllanishi va rivojlanishida ko'plab tarixiy, ijtimoiy va siyosiy omillar muhim rol o'ynagan. Xususan, So'g'diyona, Xorazm kabi qadimiy madaniyat markazlari bu tilning boyitilishida muhim o'rin tutadi.

O'zbek tilining rivojlanish tarixi bir necha davrlarga bo'linadi, ular orasida eng muhimlari - O'rta asrlar, Jadid adabiyoti davri va mustaqillikdan keyingi davrdir. O'rta asrlarda o'zbek tilida yozilgan asarlarda, jumladan, Alisher Navoiyning lirik va nasriy ijodida, o'zbek tilining go'zalligi va ifoda kuchini ko'rish mumkin. Navoiy o'zbek tilida adabiyotni yuksak cho'qqilarga ko'targan va o'zbek tilining nufuzini oshirgan buyuk shoir va mutafakkirdir.

Jadid adabiyoti davri o'zbek tilining zamonaviy adabiy til sifatida shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ldi. Bu davrda til ilmiy, ta'limiy va badiiy adabiyotda keng qo'llanila boshlandi, yangi adabiy uslublar va janrlar rivojlandi. Mustaqillikdan keyingi davrda esa o'zbek tili rasmiy til maqomini qabul qilib, uning ijtimoiy, madaniy va ilmiy sohalardagi o'rni yanada mustahkamlanmoqda.

O'zbek madaniyati - bu nafaqat til, balki san'at, musiqa, adabiyot, arxitektura va an'analar majmuasidir. O'zbek xalqi o'zining qadimiy bayramlari, milliy kiyimlari, musiqa asboblari va o'yinlari bilan ham mashhur. Masalan, Navro'z bayrami bahorning kelishini nishonlaydi va o'zbek xalqining mehr-oqibat, mehmondo'stlik kabi milliy qadriyatlarni namoyish etadi. Shuningdek, o'zbek adabiyoti va san'atida insoniy fazilatlar, tabiat go'zalligi va tarixiy voqealar muhim o'rin tutadi.

O'zbek tilining boy madaniy merosi va uning turli sohalardagi ta'siri, shubhasiz, uning global madaniyatlararo muloqotdagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi. O'zbek tilida yaratilgan asarlar nafaqat o'zbek xalqining, balki butun insoniyatning madaniy boyliklaridan hisoblanadi. Bu til va madaniyatning rivojlanishi kelajak avlodlar uchun ham muhim ahamiyatga ega, chunki ular o'zlikni anglash va dunyoni qadrlashning kalitidir.

Madaniyatlararo muloqotda o'zbek tilining o'rni

Madaniyatlararo muloqot - bu turli xalqlar va madaniyatlarning o'zaro ta'siri va muloqotining muhim jihati hisoblanadi. Bu jarayonda til, ayniqsa, muhim vosita sifatida xizmat qiladi, chunki u madaniyatlar o'rtasidagi ko'priklarni qurishda asosiy rol o'ynaydi. O'zbek tili, o'zining boy tarixi va madaniy merosi bilan, ushbu global muloqotda muhim o'rin egallaydi.

O'zbek tilining madaniyatlararo muloqotdagi ahamiyati, avvalo, Markaziy Osiyo mintaqasining geosiyosiy ahamiyati bilan chambarchas bog'liq. Markaziy Osiyo, tarixan ko'plab madaniyatlar va xalqlar chorrahasida joylashgan bo'lib, bu mintaqa doimo turli madaniyatlar va tillar uchrashuvi makoni bo'lgan. O'zbek tili ushbu

mintaqada keng tarqalgan va ko'plab xalqlar uchun muloqot vositasi bo'lib xizmat qiladi. Bu, o'z navbatida, o'zbek tilining madaniyatlararo muloqotdagi o'рни va ta'sirini oshiradi.

Xalqaro hamkorlik va tadbirlar doirasida o'zbek tili muhim o'rin tutadi. Xalqaro konferensiyalar, seminarlar va madaniy tadbirlar, jumladan, turizm va xalqaro ta'lim dasturlari orqali o'zbek tili va madaniyati dunyo sahnasiga chiqmoqda. Bu tadbirlar orqali o'zbek tilida muloqot qilish imkoniyati kengaymoqda va bu tilni o'rganishga qiziqish ortmoqda. Masalan, o'zbek tilida taqdim etiladigan madaniyat va san'at namoyishlari, o'zbek adabiyoti va tarixi haqida xalqaro simpoziumlar o'zbek tilining dunyodagi nufuzini oshirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari va ijtimoiy tarmoqlar orqali o'zbek tili va madaniyati haqida ma'lumotlar xalqaro darajada tarqalmoqda. Internet va ommaviy axborot vositalari orqali o'zbek tilida mazmun ishlab chiqarish va tarqatish, o'zbek madaniyati va an'analari haqida ma'lumot berish orqali madaniyatlararo muloqotni kengaytirish mumkin.

Shuningdek, o'zbek tilining xalqaro ta'lim dasturlarida o'rin olganligi muhimdir. Ko'plab universitetlar va ta'lim muassasalari o'zbek tilini o'rganish kurslarini taklif etmoqda, bu esa talabalarga Markaziy Osiyo madaniyati va tarixi haqida chuqurroq bilim olish imkoniyatini beradi. Bu, nafaqat tilni o'rganish, balki madaniyatlararo muloqotni chuqurlashtirish va turli xalqlar o'rtasidagi tushunishni oshirish uchun ham muhimdir.

O'zbek tilining global madaniyatdagi ahamiyati

O'zbek tili, o'zining boy lingvistik xususiyatlari va qadimiy tarixiy ildizlari bilan, global madaniyatdagi noyob o'rinni egallaydi. XXI asrning globalizatsiya sharoitida, madaniyatlararo muloqotning kuchayishi bilan bir qatorda, o'zbek tili ham xalqaro maydonda o'zining muhim o'рни va ahamiyatini tobora ko'rsatib bormoqda. Bu jarayonda o'zbek tilining global madaniyatdagi ahamiyati quyidagi asosiy jihatlar orqali namoyon bo'ladi:

Xalqaro hamkorlik va diplomatiya

Mustaqillikdan keyingi davrda O'zbekistonning xalqaro hamkorlikdagi faolligi oshdi. Bu jarayon, o'z navbatida, o'zbek tilining diplomatik va rasmiy muloqotlarda qo'llanilishini kengaytirdi. O'zbek tilida tuzilgan xalqaro bitimlar, kelishuvlar va boshqa hujjatlar, shuningdek, o'zbek tilida olib boriladigan diplomatik uchrashuvlar va forumlar, tilning xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

O'zbek tili va madaniyatining xalqaro tan olinishi

UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik doirasida o'zbek madaniyati va tilining boy merosi keng tan olinmoqda. Masalan, O'zbekistondagi tarixiy shaharlar - Samarqand, Buxoro, va Xiva kabi joylar dunyo merosining bebaho durdonalari sifatida tan olinishi, shu bilan birga, o'zbek tilida yaratilgan adabiy va madaniy asarlarning xalqaro e'tirof etilishi, o'zbek tilining global madaniyatdagi ahamiyatini oshiradi.

Ta'lim va ilmiy tadqiqotlar

O'zbek tili va madaniyatini o'rganishga qiziqishning ortishi bilan dunyo bo'ylab ko'plab universitetlar va tadqiqot markazlarida o'zbek tili kurslari va dasturlari joriy etilmoqda. O'zbek tilida yoki o'zbek tiliga oid ilmiy ishlar va tadqiqotlar xalqaro ilmiy hamjamiyatda tobora ko'proq e'tiborga sazovor bo'lmoqda, bu esa tilning ilmiy va ta'limiy sohadagi ahamiyatini yuksaltiradi.

Madaniyatlararo muloqot va ko'prik qurish

O'zbek tili, o'zining boy va rang-barang madaniyati orqali, turli xalqlar va madaniyatlar o'rtasida muloqotni osonlashtiruvchi ko'prik vazifasini bajaradi. Xalqaro madaniyat va san'at festivalalari, musiqa va kino, adabiyot va san'at asarlari orqali o'zbek tilida ifoda etilgan g'oyalarni boshqa tillarga tarjima qilish va ulashish, madaniyatlararo tushunish va hamkorlikni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Bu maqola orqali biz madaniyatlararo muloqotda o'zbek tilining o'rni mavzusini chuqurroq tahlil qildik va o'zbek tilining dunyodagi o'rni hamda ahamiyatini turli jihatlardan ko'rib chiqdik. O'zbek tili, o'zining boy tarixi, madaniyati va adabiyoti orqali, nafaqat O'zbekiston va uning aholisi uchun, balki butun dunyo uchun bebaho meros hisoblanadi. Bu til madaniyatlararo muloqotni chuqurlashtirishda muhim rol o'ynaydi va turli xalqlar va madaniyatlar o'rtasidagi ko'prik vazifasini bajaradi.

Maqola davomida biz o'zbek tilining tarixi va madaniyatidagi o'rni, madaniyatlararo muloqotdagi ahamiyati, shuningdek, global madaniyatdagi rolini ko'rib chiqdik. Bu tahlillardan kelib chiqqan holda, o'zbek tilining kelajakdagi rivoji va uning xalqaro maydondagi o'rni yanada muhimlashib borishi kutilmoqda. O'zbek tili va madaniyatining xalqaro tan olinishi va qadr-qimmatini oshib borishi, shuningdek, bu tilning o'zaro muloqot va hamkorlikda tutgan o'rni kengayishi kutiladi.

Shu bilan birga, o'zbek tilining global madaniyatdagi o'rni va ahamiyatini yanada oshirish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

- O'zbek tilini o'rganish va o'qitish uchun xalqaro miqyosda dasturlar va loyihalar ishlab chiqish va amalga oshirish.

- O‘zbek adabiyoti va madaniyatini dunyo tillariga tarjima qilish va nashr etishni kengaytirish.
- Xalqaro madaniyat va san‘at festivalalarida, ilmiy anjumanlarda o‘zbek tilining ishtirokini faollashtirish.
- O‘zbek tili va madaniyati bo‘yicha tadqiqotlarni qo‘llab-quvvatlash va rag‘batlantirish.

Xulosa qilib aytganda, o‘zbek tili va madaniyati dunyo madaniyati xazinasining ajralmas qismidir. Uning madaniyatlararo muloqotdagi o‘rni va ahamiyatini yanada oshirish, nafaqat O‘zbekiston, balki butun dunyo uchun muhimdir. Bu esa, turli madaniyatlar va tillar o‘rtasidagi muloqotni yanada boyitadi va kengaytiradi, shuningdek, dunyo xalqlarining bir-birini yanada chuqurroq tushunishiga hissa qo‘shadi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Alisher Navoiy. “Xamsa”. Toshkent: O‘zbekiston milliy nashriyoti, 1999.
2. O‘zbek tili tarixi: filologiya fakulteti talabalari uchun darslik/ N.Rahmonov, Q.Sodiqov; O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi. – T.: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2009. – 224 b.
3. O‘zbekistonning madaniyati va san‘ati tarixi [Matn]: o‘quv qo‘llanma / U.U. Mansurov, A.Sh. To‘xtabayev. – Toshkent: “O‘zkitob savdo nashriyot matbaa ijodiy uyi”, 2021. – 184 b.
4. Orzibekov R. O‘zbek adabiyoti tarixi (XVII-XIX (I yarmi) asrlar). O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti. – T.: 2006. 272 bet.

